

31.757

Дмитро Штикало

Дума про Березу Картузьку

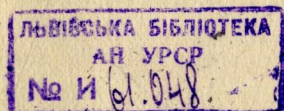

Дума про Березу Картузьку

8(c)Y₁:1917¹-1

дописи 111

Всі права застережені.

У далекому Поліссі
За болотами, за лісом —
У давних часах колишніх
Смирні монахи жили.
Вони давно повмирали —
І лиш звалища остали
На тім місці, де стояли
Мури, монастир, церкви.

Сто літ потім, по велінню
»Батюшки« — царя Росії —
Побіч монахів гробів,
Де псальми колись співали —
Там казарми збудували
І в салдати муштрували
»Його Милости« — рабів...

Та змінлива в світі доля.
З домовини встала воля
І над багнами Полісся
Зійшло сонце золоте.
Гомін волі скрізь пронісся
Й від Попраду до Кавказу

Все співало ув екстазі :
»Україна хай живе!«

Та змінлива в світі доля...
І вже ляцькая неволя
Над Поліссям залягла.
І у царській казарми
Прийшли польській жандарми,
Бутна ляцька салдатня.

В ці казарми, в ці руїни,
Вивіз гвалтом з України
Лях проклятий пишний цвіт.
І сказав: Йому зів'яти!
І змішав його з болотом.
За густим колючим дротом
Казав волі вже не ждати,
Лиш повільно умирати,
Сохнуть, в'янути, терпіть.

За колючі дроти, брами
Запроторили, загнали
Хлопців пишних, як той цвіт —
Що не хтіли бути рабами,
Що кайданн гнули, рвали
І хотіли вольні жить.

У далекому Поліссі
За болотами, за лісом:
При дорозі, при долині,
Тихе містечко лежить.
Картуз-Бере́за воно зветься.
Скільки ж то сердець озветься,
Як це слово в Україні
З уст чийхбудь продзвенить!

В цій Березі, новій «славі»,
Нам по приказу з Варшави
Коротать, прийшлося, браття,
Молоді, весняні дні.
— І поплили дні за днями,
Одностайні, олив'яні,
Від знущань, наруги й гніту
Безнадійні і сумні.

Цим народ злякать бажали
І вогнисто написали:
»Глянь, народе, пекло це!
Кажемо сміятись — смійся!
Кажем плакати — плач і бійся,
Бо й тебе це пекло жде!

Не злякавсь народ мій пекла!
Бо душа його запекла

Й міцна, тверда, як граніт! —
— За густим, колючим дротом,
У кривавім труді — поті
Не зів'янув пишний цвіт!

Бо в огні душа юнацька
Ствердла — й хоч ніжна — зненацька
Показалася як сталь!
— Не руснацька й не хахлацька,
А лицарська, козацька —
Грізна й чиста, мов хрусталь!

У таборі, за дротами,
День за ніччю, ніч за днями,
Там все лютився над нами,
Скаженів, пінився кат.
— Бо хоч віком гнупий, дертий,
Українець волів вмерти,
Як упасти перед катом
І в покорі прошептати:
— »Ти мій пан і любий брат«...

В спеку, бурю, дощ і холод
Кидав нас на шлях, у поле.
І над річку в болота.
І душив нас чорний гелод.

При тяжкім кераті, возі
По болотяній дорозі —
Там каралася жорстоко
Україна молода!...

І над нашими спинами
Не таволга вже свистала,
Лиш в'їдалась їдко в тіло
Гнучка палка гумова.
— Біле тіло почорніло.
І кривавим п'ятном вкрилась
Від ударів твердих, міцних,
Нам скатована спина.

Від ударів ми хитались.
Та не каялись! Не впали,
Не обняли за коліна
І не плакали: »Прости!«...
— Здивувались слуги підлі:
»Що таке ця Україна,
Що катовані за неї
І на смерть готові йти«...

Все казились, все пінились
І у лютому безсиллі
Опускали врешті руки,

Кажучи »Не люди це!
Та й не звірі, бо і цих би
Врешті — решт таки привчив би
Гнути шию в панську шлюю
Й полюбить ярмо своє!...

І не знали ці лакеї,
Що Великая Ідея
Тих, що вірують у Неї
Підймає аж да хмар!
І не знали ці садисти,
Що в душах юнацьких чистих
Вона храм свій воздвигнула,
Збудувала свій олтар!

І минали дні за днями,
Одностайні, олив'яні,
Від знущань, наруги й гніту
Безнадійні і тверді.
— Твердли руки, твердли душі
Й супостата гніви злющі
Не тривогу вже будили,
Лиш їдкий, глумливий сміх.

Ми в таборі, за дротами,
Невольничими піснями,
Мов на ріках вавилонських

Не скорочували днів.
Лиш в сміху, гіркім долині,
Мов коса в лузі — долині
Гостро й гомінко дзвеніли
Наша туга, радість, біль.

У таборі, за дротами
День за ніччю, ніч за днями
Там все лютився над нами
Скаженів, пінився кат.
— Каламутними ріками
Й болотистими шляхами,
Мов розхрістаний п'яниця
Нам не йшов, волікся час.

Наливалася пшениця,
Червоніла в саду вишня
Й розсміялось в полі літо,
Мов царівна польова.
А за нею десь межами,
Лугом, садом і лісами,
У бирвистій прозолоті,
З журавлиним голосінням
Ішла осінь — удова.

Сумувала в німій тузі,
Що зів'яли цвіти в лузі,

Й над сумним, спустілим полем
Простелився її плач.
Аж холодні — злі морози
В лід скували її сльози
Й скам'яніла сумна осінь.
Сніжнобілая зима.

Та з далекого вираю
Ясне сонце вже вертає,
А за ним у саявах — бризках
Йде свавільная весна.
Заквітчана, пустотлива,
Сипле цвітом, творить дива,
З розкотистим співом — сміхсн —
По полях, лугах, лісах.

За дротами, у таборі,
Там весною орють поле
Не лискучії плуги,
Лиш лопати! А в бороні
Не вороні ходять коні,
Бистроногі, буйнегриві,
Лиш ми — білії раби!...

Та скували нам лиш тіло!
Душа ж вперто, гордо, сміло
Мов орел літа, ширяє

Серед рідних лісів, піль.
Понад гори і долини,
Під високим небом синім,
Мов той місяць в ніч зоряну,
Бистрозорить Краю горе —
України гострий біль.

І ми знали, що за нами —
За лісами, за водами.
По містах, селах, хатинах
Десь там плачуть, тужать, ждуть.
І ми знали—не одні ми,
Що дорогами стрімкими,
І тернистими шляхами
У далеку вийшли путь.

І нічим нам наше горе.
Тут за дротами, в таборі
Де над нами, мов волами,
Все погейкують ляхи.
— Ми вже бачим душі зором:
Через балки, яри, гори,
Густим лісом, з вірним крісом,
Йдуть на герць, на бій полки!

Ми вже чуєм душі слухом:
Пронесеться рвйним згуком.

Мов воскресним дзвінким дзвоном —
»Гей, Народе! вставай в бій!« —
І замовкнуть плач і стони.
Піднімуться міліони
І підуть у бій жорстокий
За одвічну мрію мрій!

Споза дротів, і таборів,
Із північних, зимних борів,
Споза грубих сірих мурів
І твердих залізних ґрат.
Впадуть звалені кордони,
З'єднаються міліони —
І як з добрим братом добрий
Обніметься знову брат!...

І суворі очі хмурі
Розсміються, мов по бурі,
Молодий, весняний день.
— І Соборна Україна,
Від ляха вільна й москвина —
Не невольничих, а вольних
Заспіває вже пісень!

І нічим наше горе
Тут, за дротами, в таборі,
Де над нами, мов волами,

Все погейкують ляхи...
— Україно! Пред Тобою
Не верстовії, а вольні,
Необмежені — широкі
Століть стеляться шляхи!

Ти підеш в віків простори!
Зацілує Тебе море,
Як синів Твоїх одважних
Цілувало вже нераз!
Твоє горде, сміле чоло
Заквітчають ореолом
Всезеленії Карпати
Й грізно сяючий Кавказ!

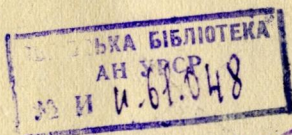
Споза мурів, споза дротів,
Ми все чуйні і сторжкі,
Слухаєм, як над подями
Йде весняний, гулкий шум.
В буйних поривах, задумах
Й наших впертих, гордих думах
Проганяєм у неволі
Сіру втому, нудьгу, сум.

Вірим, знаєм: Знов зесною
Над »голубою Савою«

—Сторозтерзану Вкраїну —
Пронесеться гулкий шум.
Ой, зашумлять сосни, дуби,
Засміються дзвінко кулі,
Пронесеться грімким громом
Туча боїв, гроза бур.

Гей, ще прийде час розплати!
Ой, ще будемо карати
Ми жорстоко супостата
За наруги, глум і гніт!
Одгуляєм гучні гулі —
Під свист шаблі,
Під сміх кулі,
Гей, в прийдешній суворі,
Полум'яні Зриву дні!

Створено в концтаборі Береза Кар-
тузька в днях 11, 17 і 21 квітня 1935 р.

~~31.757~~

Львів. Бібліотека
АН УРСР

Львівська державна
наукова бібліотека

№

~~5593~~

0,48(1986)

5593

31.757

Дмитро Штикало

Ціна 1.20 зл.

Дума про Березу Картузьку

